



Özel Eğitim Gündemi

Bu Sayıda

**Sınıfların Yeni Üyeleri:
Gölge Öğretmenler**

**Otizm Spektrum
Bozukluğunda İnsan-Robot
Etkileşimi:
Bir Bilimsel Araştırma Proje
Örneği**

Düzenlenen Etkinlikler

Mezunlarımız

Materyal Önerisi

Etkinlik Duyurusu

Araştırma Köşesi



Sınıfların Yeni Üyeleri: Gölge Öğretmenler

Son yıllarda adını sıklıkla duyduğumuz gölge öğretmen kimlerdir? Gölge öğretmen, genel eğitim sınıflarına devam eden özel gereksinimli öğrencilerin öğrenme sürecindeki boşlukları doldurarak, hem öğrencilerin akademik, sosyal ve davranışsal becerilerinin gelişimini desteklemek hem de öğrencinin özgüvenini geliştirmesine yardımcı olmak için birebir destek sağlayan kişidir. Gölge öğretmen, öğrencinin bir okul günü boyunca etkinliklerin bir kısmında ya da tümünde daha iyi performans sergilemesine yardımcı olur.

devamı s.2

Sınıfların Yeni Üyeleri: Gölge Öğretmenler

Son yıllarda adını sıklıkla duyduğumuz gölge öğretmen kimlerdir? Gölge öğretmen, genel eğitim sınıflarına devam eden özel gereksinimli öğrencilerin öğrenme sürecindeki boşlukları doldurarak, hem öğrencilerin akademik, sosyal ve davranışsal becerilerinin gelişimini desteklemek hem de öğrencinin özgüvenini geliştirmesine yardımcı olmak için birebir destek sağlayan kişidir. Gölge öğretmen, öğrencinin bir okul günü boyunca etkinliklerin bir kısmında ya da tümünde daha iyi performans sergilemesine yardımcı olur.

Farklı ülkelerde, farklı şekillerde uygulamaları olan gölge öğretmen uygulaması 04 Ocak 2020’de Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından illere gönderilen bir yazıyla, ülkemizde de resmiyet kazanmıştır. Daha önceleri sınıf öğretmeni ve okul müdürünün kişisel inisiyatifi ile sınıflara alınan gölge öğretmenler, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kolaylaştırıcı kişi olarak adlandırılmakta ve artık resmi olarak sınıflarda bulunabilmektedir. Konusu, “Kolaylaştırıcı Kişi” olarak yayımlanan yazıda, tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin akademik, sosyal ve öz bakım becerilerini okul ortamında desteklemek amacıyla kolaylaştırıcı bir kişiye ihtiyaç duyulduğunda, ailenin teklifi ve bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme biriminin kararı doğrultusunda kolaylaştırıcı kişinin belirlenmesi ve belirlenecek kolaylaştırıcı kişinin sınıf içi ve sınıf dışında öğrenciye yardımcı olmak üzere okulda bulunmasının uygunluğu ifade edilmektedir.



Gölge öğretmenin; öğrenciye, sınıf öğretmenine ve okula ve ailelere çeşitli yararları vardır. Gölge öğretmenin öğrencilere yararları arasında;

- a) Sosyal etkileşim ve iletişim amaçları belirleyerek öğrenci ve akranları arasında bir köprü görevi görme,
- b) Sınıftaki diğer öğrencileri, otizm spektrum bozukluğu olan öğrencinin gereksinimleri konusunda duyarlı hale getirme,
- c) Öğrenciye görevler ve yönergeler hakkında ipuçları verme ve
- d) Öğrencinin, özellikle, sosyal ortamlarda öz güveninin geliştirilmesine katkıda bulunma vardır.

Gölge öğretmenin öğretmene ve okula yararları arasında;

- a) Öğrencinin daha fazla dikkat ve özen gerektiren özel gereksinimlerini anlamasına yardımcı olma,
- b) Öğrencinin sınıf içindeki öğretimini ve akranlarıyla etkileşimini düzenli olarak takip etme,
- c) Öğrencinin zayıf yönleri yerine güçlü yönlerini geliştirmeyi öğrenme ve
- d) Öğrenci için eğitsel bireyselleştirme ve uyarılma düzenlemeleri yapma ve
- e) Öğrencinin özel gereksinimlerini karşılamak için işbirlikçi bir çaba bulunmaktadır.

Gölge öğretmenin ailelere yararları arasındaysa;

- a) Aileyi okulda neler olup bittiği konusunda bilgilendirme ve
- b) Ailenin çocuğunun güvende ve emniyette olduğu duygusu yaşammasını sağlama vardır.

Ancak, şu unutulmamalıdır ki, her çocuk benzersizdir; bu nedenle, her gölge öğretmenin her öğrenciye uyguladığı yaklaşım ile öğretim yöntem ve teknikleri farklılık gösterecektir.

Otizm Spektrum Bozukluğunda İnsan-Robot Etkileşimi: Bir Bilimsel Araştırma Proje Örneği[1]

Özel gereksinimi olan bireylere yönelik destekleyici teknoloji türlerinden biri olan ileri düzey teknolojiler, insan-makine etkileşiminin somut örneklerinden biridir. İleri düzey teknolojilere dayalı müdahalelerden biri olan robot aracılı müdahaleler ve uygulamacı rolünde olan robota insansı özellikler kazandırarak model düzeyinde işlev görmesi, araştırmacıların robotlara olan ilgisini artırmıştır. Örneğin, taklit gelişimini artırmak için robotun çocuğun eylemlerini algılaması, otonom öğrenme ya da derin öğrenme modelleri gibi konular mühendislik alanının çalışma konusuyken, robotun çocuğun taklit gelişimi üzerindeki fizyolojik ve davranışsal etkileri, tıp, psikoloji ve eğitim araştırmacılarının araştırma konuları arasındadır. Robot ile çocuk etkileşiminin müdahaleye yönelik bir türü olan robot aracılı müdahaleler, doğası gereği, mühendislik, tıp, psikoloji ve eğitim araştırmacılarının bir araya gelmesini gerektiren transdisipliner bir müdahaledir (Töret vd., 2022). Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklara çeşitli beceri ve davranışların kazandırılmasında robot aracılı müdahalelerin etkisini inceleyen araştırmalarda en sık kullanılan robot NAO'dur (Saleh, Hanapiah ve Hashim, 2021). Dolayısıyla, bu araştırmalarda dikkat çekici olan unsurlardan biri, model robot türü olarak NAO robot olmuştur.

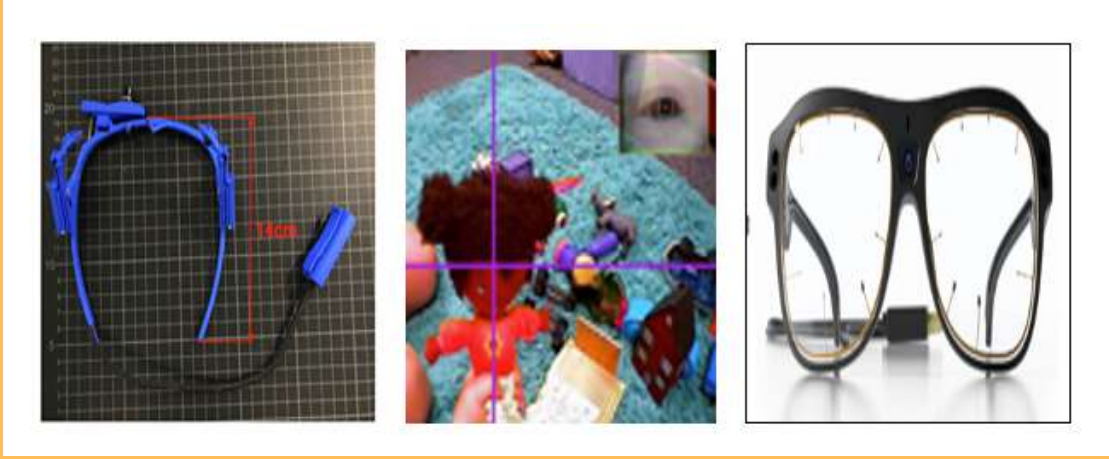


Resim 1. OSB Olan Çocuklar ve Robot Etkileşimi Araştırmalarında Yaygın Olarak Kullanılan Robot NAO

[1] Bu bülten yazısı, konuk yazarın proje yürütücüsü olduğu TÜBİTAK destekli 121K423 numaralı ve "OSB'de Robot Destekli Seçici Taklit Projesi: İnsan ve Robot Model Etkileşimlerinde Otizm Spektrum Bozukluğunda Seçici Taklidin Sosyal ve Bilişsel İşlevlerini Anlamada Davranışsal ve Görsel Dikkat Özelliklerini ve Gelişimsel Bağlantılarını Keşfetme" başlıklı proje kapsamında üretilmiştir.

Son yıllarda, OSB olan çocuklar ve teknolojiye odaklanan çalışma konularından biri de göz izleme teknolojisidir. Göz izleme teknolojisi yoluyla OSB olan çocukların, TGG çocuklara oranla yüz bölgesine daha az odaklandıkları ve göz hareketleri ile daha az gezindikleri ortaya konulmuştur (Chawarska vd., 2010). Göz izleme teknolojisine dayalı araştırmalar sayesinde OSB olan bireylerin erken dönemden itibaren (Chawarska ve Shic, 2009) insan yüzüne odaklanmada görsel dikkat sınırlılıklarının olduğu ve OSB olan çocuklardaki sosyal etkileşim güçlüklerinin (ör. taklit) altında yatan nedenlerinden birinin bu olduğuna işaret eden bilgiler edinilmiştir. Son 10 yılda ivme kazanan göz izleme araştırmalarının, daha özel analiz yöntemleri ve yüz analizleri kullanılması yoluyla gelecekte OSB olan çocukların sosyal etkileşim gelişimi ve müdahalesine yönelik anlamlı bulgular sağlaması beklenmektedir. Diğer yandan, göz izleme teknolojisinin yüksek maliyetli yazılım ve donanım kullanımı (ör. göz izleme gözlüğü) gerektirmesi nedeniyle yaygın olarak araştırma laboratuvarlarında kullanılmaktadır (Özkubat ve Töret, 2021).

Göz izleme cihaz türlerinden biri, giyilebilir göz izleme cihazlarıdır. Giyilebilir göz izleme cihazları, canlı ortamlarda çocukların performansları sırasında, çocukların yüz, eylem alanı ve dış ortama yöneltecekleri görsel dikkat ya da yüze odaklanma-yüz işleme düzeylerindeki farklılaşmanın ölçümlenmesi amacıyla göz izleme ölçümlemesi yapılmasına olanak sağlayan cihazlardır. Resim 2’de değişkenlerin analiz edilebileceği yüz, eylem alanı ve dış ortam bölgelerine ve giyilebilir cihaz ile canlı göz izleme yüzey analizi kesitine yer verilmiştir. Bu bölgeler davranış performansı boyunca sosyal dikkat alanları ve eylem sergileme alanları olması nedeniyle özellikle OSB olan çocuklarda göz izleme araştırmalarında yaygın olarak incelenen analiz bölgeleridir (Vivanti vd., 2008; Vivanti vd., 2017). Sunumlar, giyilebilir göz izleme gözlüğü (Resim 2) yoluyla canlı gösterim esnasında yürütülür. İlgi alanlarına yöneltilen göz hareketleri verileri, göz izleme yazılımı ile elde edilir. Davranışsal yönlendirmeler ve göz izleme cihazı, kablosuz ağ yoluyla telefon ya da tablet gibi cihazlara anlık görüntü aktarabildiği için kalibrasyon kontrolü yapılabilir. Model gösterimlerinin çocuklar tarafından izlenmesi, göz hareketlerinin analizini yapabilen giyilebilir gözlük ile entegre olan göz izleme yazılım seti ile kayıt altına alınması önemlidir. Göz izleme gözlüğü ve analiz programı göz hareketlerinin analizini kolaylaştıran bir paket göz izleme programıdır. Giyilebilir göz izleme sistemleri ile canlı ortamdaki tüm uyaranlara odaklanma boyutunu içeren farklı görsel dikkat değişkenleri analiz edilebilmektedir.



Resim 2.

Pupil Core Giyilebilir Göz İzleme Cihazı Çocuk Versiyonu

Giyilebilir Göz İzleme Yoluyla Ham Yüzey Alanı Eylem Alanı (Yurkovic vd., 2021)

Tobii Pro Glass Giyilebilir Göz İzleme Cihazı

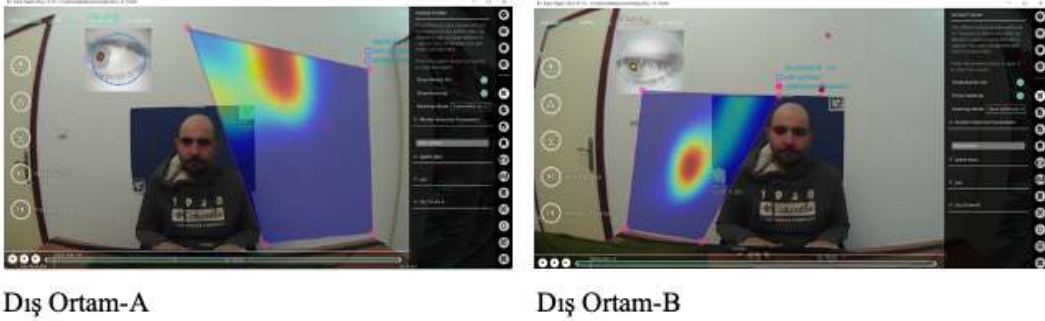
TÜBİTAK destekli yürüttüğümüz OSB’de robot destekli seçici taklit projesinde insan ve NAO robot model koşullarında, OSB olan çocukların seçici taklit performanslarını incelemek ve seçici taklit performansları esnasında modelin yüzüne, eylem alanına ve dış ortama yönelttikleri görsel dikkat düzeylerinin, gelişim düzeyleri eşitlenmiş TGG çocuklardan farklılaşma düzeylerinin test edilmesi hedeflenmektedir. Konusu ve metodolojisi bakımından Türkiye’de ilk kez yürütülecek olan böyle deneysel bir araştırmayla, seçici taklit, robot model ve giyilebilir göz izleme ölçümlemesi alanlarında araştırmacılara rehberlik edilmesi, seçici taklidin ölçülmesi, ileri düzey teknolojiler yoluyla OSB olan çocukların değerlendirilmesi ve bunların eğitimlerinde kullanılması konusunda ürün çıktıları ile uygulamacılara yol gösterecek eğitsel çıktılarına ulaşılması hedeflenmektedir.

OSB olan çocuklarla yapılan taklit araştırmaları, zayıf taklitçiler olarak bilinen “OSB olan çocuklar modeli taklit eder mi?” ya da “OSB olan çocuklar hangi davranışları, ne düzeyde taklit eder?” sorularının yanıtını sıkça araştırırken; “Nasıl ve neden taklit ediyor?” sorularının yanıtını nadiren araştırmaktadır. OSB’nin heterojen doğası ve bunun eğitsel müdahalelere olası yansımaları bakımından, çözülmesi gerekli olan karmaşık taklit problemleri, bu soruların yanıtlarına muhtaçtır. Bu projenin problemlerinden biri de OSB olan erken çocukluk dönemindeki çocukların modelin gözlenebilir hedefi, hedefe ulaşmada kullandığı yolları/araçları ve bu yolları kullanırken durumsal kısıtlayıcıları varlığında, modelin eylemine ya da eylemleri arasından birine rasyonel karar vererek seçici taklit etmelerinde TGG çocuklardan davranışsal ve görsel dikkat düzeyleri bakımından ne düzeyde farklılaştıkları ve seçici taklit performanslarının, dil, oyun ve diğer taklit gelişimleri ile ilişki düzeylerinin bilinmemesidir.

Bu problem durumuna yanıt aramak için alanyazında henüz test edilmemiş örneklem grubu, modeli ve eylem koşulları oluşturulacaktır. Projede, küçük yaş grubundaki OSB olan çocuklarda başarılı bir etkileşim ortağı olma yolunda ümit vadeden sosyal robot model ile insan model türlerinin alanyazında büyük ilgi uyandıran ünlü deney paradigmalarına, sosyal ile sosyal olmayan modüllerde model olmaları koşullarında OSB olan çocukların seçici taklit performanslarının ve yeni nesil giyilebilir göz izleme teknolojisi yoluyla görsel dikkatlerinin incelenmesi hedeflenmektedir (Resim 3 ve Resim 4). Ayrıca, seçici taklit performansları dil, oyun ve taklit türleri gelişimleri ile olası bağlantılarının incelenmesi hedeflenmektedir. 24 ay olarak planlanan proje üç aşamadan oluşacaktır.



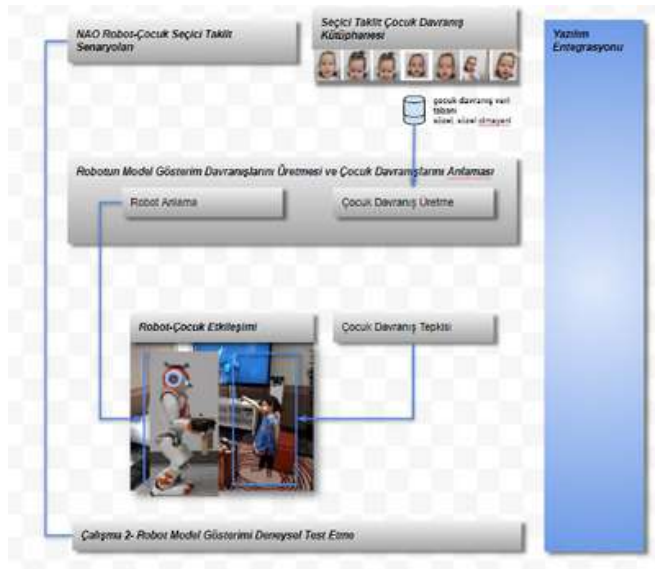
Resim 3. Seçici Taklit Performansı Esnasında Yüz ve Eylem Alanı Bölgesine Görsel Dikkatin Pilot Ölçümü Ham Veri Kesiti



Resim 4. Seçici Taklit Performansı Esnasında Dış Ortam Alanı Bölgesine Görsel Dikkatin Pilot Ölçümü Ham Veri Kesiti

Projenin ilk yılında, geliştirilen ölçme araçlarının güvenilirliği test edilmiş, ayrıca robot modelin seçici taklit işlemlerinde model olması için program tasarımı hazırlanmış ve yazılım mimarisi test edilmiştir. Projenin ikinci yılındaysa, OSB olan çocukların seçici taklit performanslarının ve bu performansları esnasında modelin yüzüne, eylem alanına ve dış ortama görsel dikkat düzeylerinin, gelişim düzeyleri eşitlenmiş TGG çocuklardan farklılaşma düzeyleri test edilecektir. Projenin ikinci yılında ayrıca, OSB olan ve TGG çocuklarda seçici taklit performansları ile dil, diğer taklit türleri ve oyun gelişimi ile OSB derecesi arasındaki ilişki düzeyleri incelenecektir.

Proje ekibi bu projeye alanyazına kuramsal ve metodolojik katkılar sunmayı amaçlamaktadır. Projede ayrıca, OSB olan çocuklarda erken dönemde seçici taklidin gelişimsel varlığı ve seyri ile görsel dikkat özelliklerinin ortaya çıkarılması sonunda öncül bilimsel çıktılara ulaşılması hedeflenmektedir. Bu sayede OSB olan çocukların sosyal iletişim gelişiminde merkezi bir rol oynayan taklit becerilerinin güçlendirilmesinde, aday müdahale unsurlarına ilişkin ipuçları sunularak çocukların ve ebeveynlerinin yaşam kalitelerine katkı sunulması bakımından sosyal çıktılara ulaşılması hedeflenmektedir. Bu projeye alanda çalışan araştırmacılara rehberlik etmek, proje ekibinin kariyerlerini geliştirmelerine katkı sağlamak, taklidin ölçülmesi ve ileri düzey teknolojilerin OSB olan çocuklarda kullanılması konusunda ürün çıktıları ile uygulamacılara yol gösterecek eğitsel çıktılara ulaşılması hedeflenmektedir. 2023'te sonlandırılacak projede NAO robotun sistem mimarisinin geliştirilmesi ve pilot testlerin yürütülmesi aşaması devam etmektedir (Resim 5). Proje ile ilgili bilgiler ve güncel gelişmeler www.robotizm.com web adresi ve [@projorobotizm](https://www.instagram.com/projorobotizm) instagram adresinden takip edilebilir.



Resim 5. TÜBİTAK Projesi-Robot-Çocuk Etkileşimi Sistem Mimarisi

Kaynaklar

- Chawarska, K., & Shic, F. (2009). Looking but not seeing: Atypical visual face scanning and recognition of faces 2 and 4-year-old children with autism spectrum disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 39(12), 1663-1672.
- Chawarska, K., Volkmar, F., & Klin, A. (2010). Limited attentional bias for faces in toddlers with autism spectrum disorders. *Archives of General Psychiatry*, 67(2), 178-185.
- Kassner, M., Patera, W., & Bulling, A. (2014, September). Pupil: An open-source platform for pervasive eye tracking and mobile gaze-based interaction. In *Proceedings of the 2014 ACM international joint conference on pervasive and ubiquitous computing: Adjunct publication* (ss. 1151-1160).
- Özkubat, U., & Töret, G. (2021). Özel gereksinimli bireylerde göz izleme teknolojileri. Özel gereksinimli bireylerde ileri düzey teknolojiler. Ed. G. Töret. Nobel Yayıncılık.
- Saleh, M. A., Hanapiyah, F. A., & Hashim, H. (2021). Robot applications for autism: A comprehensive review. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 16(6), 580-602.
- Töret, G., Dağlarlı, E., Ökcün-Akçamuş, M., Sirt, D., & Zerey, B. S. (2022). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde seçici taklidi NAO robot aracılı değerlendirme: NAO robot uygulama rehberi. Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların eğitimi. Ed. G. Yalçın & Y. Günlü. Nobel Yayıncılık.
- Vivanti, G., Nadig, A., Ozonoff, S., & Rogers, S. J. (2008). What do children with autism attend to during imitation tasks? *Journal of Experimental Child Psychology*, 101(3), 186-205.
- Vivanti, G., McCormick, C., Young, G. S., Abucayan, F., Hatt, N., Nadig, A., Ozonoff, S., & Rogers, S. J. (2011). Intact and impaired mechanisms of action understanding in autism. *Developmental Psychology*, 47(3), 841-856.
- Yurkovic, J. R., Lisandrelli, G., Shaffer, R. C., Dominick, K. C., Pedapati, E. V., Erickson, C. A., ... & Yu, C. (2021). Using head-mounted eye tracking to examine visual and manual exploration during naturalistic toy play in children with and without autism spectrum disorder. *Scientific Reports*, 11(1), 1-14.

Düzenlenen Etkinlikler



III. Otizm ve Müzik Yaz Okulu Çalıştayı

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Devlet Konservatuvarı tarafından gerçekleştirilen III. Otizm ve Müzik Yaz Okulu Çalıştayı'na davet edilen bölümümüz öğretim üyelerinden Prof. Dr. Şerife Yücesoy-Özkan 16 Ocak 2023 tarihinde 20.00-21.30 saatleri arasında "Müzik Eğitiminde Kullanılabilecek Öğretimsel İpuçları" konusuyla öğretmenlerle ve ailelerle buluştu.



Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi İdari İşler'nden sorumlu Davut Bozgeyik'e Özel Eğitim Bölümü tarafından hem emekleri için teşekkür etmek hem de güzel bir emeklilik yaşamı dilemek amacıyla bir veda etkinliği düzenlenmiştir. Etkinliğe Davut Bozgeyik'in yanı sıra, Fakülte Sekreteri Süreyya Kaplan ve özel eğitim bölümü öğretim elemanları katılmıştır.

Mezunlarımız

Özel Eğitim Doktora Programı öğrencilerinden Özge ÇULHAOĞLU, danışmanlığı Prof. Dr. Nevin GÜNER-YILDIZ tarafından gerçekleştirilen “PQ4R Stratejisi Öğretiminin Hafif Düzey Zihin Yetersizliği Olan Öğrencilerin Okuduğunu Anlama Becerilerine Etkisi” başlıklı doktora tezini başarıyla savunarak Doktora derecesi almaya hak kazanmış ve mezun olmuştur.



Özel Eğitim Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Maide KOLAY, danışmanlığı Dr. Öğr. Üyesi Mine SÖNMEZ-KARTAL tarafından gerçekleştirilen “Özel Eğitim Öğretmenlerinin Ağır ve Çoklu Yetersizliği Olan Öğrencilere Sunulan Eğitim Hizmetlerine İlişkin Görüşleri” başlıklı yüksek lisans tezini başarıyla savunmuştur.



Mezunlarımız

Özel Eğitim Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hüseyin TEKE, danışmanlığı Dr. Öğr. Üyesi Meral MELEKOĞLU tarafından gerçekleştirilen “Zihin Yetersizliği olan Ergen Çocukların Ailelerine Yönelik Aile Cinsellik Eğitim Programının (ACEP) Etkililiği” başlıklı yüksek lisans tezini başarıyla savunmuştur.



Özel Eğitim Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ashıhan ARSLAN, danışmanlığı Dr. Öğr. Üyesi Mine SÖNMEZ-KARTAL tarafından gerçekleştirilen “Özel Eğitim Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitiminde Aile Katılımı Hakkında Görüş ve Önerileri” başlıklı yüksek lisans tezini başarıyla savunmuştur.



AKILLI OYUN ARKADAŞI: TOLKİDO



Şimdilerde kendini “Akıllı Oyun Arkadaşı” olarak adlandıran Tolkido, otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar için geliştirilmiş ve çocuklara sesli repliklerin öğretiminde kullanılan, teknolojiye-dayalı yeni nesil bir özel eğitim materyalidir. Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların dil ve konuşma eğitiminde kullanılan Tolkido, görsel eğitim kartlarının bireyselleştirilebildiği ve seslendirilebildiği hale getiren bir eğitim materyalidir. Çocukların gereksinimlerine göre seçilmiş ve çocuğa öğretilecek olan sözcük ya da cümle biçimindeki replikler elektronik kartlara kaydedilir. Kartlara kaydedilen sözcük ya da cümleye ait görseller ise bu kartların üzerine yapıştırılır. Tolkido, bu elektronik kartlara yaklaştırılarak okutulur ve Tolkido’nun çıkardığı replik aracılığıyla çocuğa sözel çıktı için model olunur. Repliği duyan çocuk repliği tekrar eder ya da bu replik sayesinde karşısındaki kişi ile iletişim kurar. Tokido ekibi, Tolkido’nun web sayfası üzerinden hem ailelere eğitim konusunda uzmanlar eşliğinde yol göstermekte hem de Tolkido’nun kullanım alanlarını anlatmaya çalışmaktadır.



INSAR 2023 Konferansı

Uluslararası Otizm Araştırmaları Topluluğu (International Society for Autism Research [INSAR]) tarafından düzenlenecek olan INSAR 2023 Konferansı 3-6 Mayıs 2023 tarihleri arasında Stockholm, İsveç'te toplanacak. Konferansa;


§ “Autism: One Name for a Wide Spectrum-Otizm: Geniş Bir Spektrumun Tek Adı” isimli konuşmasıyla Wendy Chung (M.D., Ph.D),

§ “Adapting and Innovating: A Model of Care for Low Resource Settings-Uyarlama ve Yenilik Yapma: Düşük Kaynakları Olan Ortamlar İçin Bir Bakım Modeli” isimli konuşmasıyla Gauri Divan (MBBS, MRCPCH) ve

§ “Ageing with Autism: Facts, Fallacies and Future Directions- Otizmle Yaşlanmak: Gerçekler, Yanılgılar ve Gelecek Yönelimleri” isimli konuşmasıyla Patricia Howlin (BA, MsC, Ph.D) davetli konuşmacı olarak katılacaktır.

Ocak 2023'te Journal of Theoretical Educational Science bir sistematik derleme ve meta-analiz yayımlanmıştır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü öğretim üyelerinden Dr. Öğr. Üyesi Derya Genç-Tosun ve Prof. Dr. Şerife Yücesoy-Özkan'ın da yazar olduğu bu çalışmanın amacı, etkinlik çizelgelerinin otizm spektrum bozukluğu olan bireylerle kullanımına ilişkin tek-denekli çalışmaların sistematik derlemesini ve meta-analizini yapmaktır.

Journal of Theoretical Educational Science, 16(1), 1-19, January 2023
Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 16(1), 1-19, Ocak 2023
[Online]: <http://dergipark.org.tr/akueg>
DOI number: <http://doi.org/10.30831/akueg.1109787>



How do the Activity Schedules Impact the Individuals with Autism Spectrum Disorder? A Systematic Review and Meta-Analysis

Etkinlik Çizelgeleri Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyleri Nasıl Etkiliyor? Bir Sistematik Derleme ve Meta-Analiz

Derya GENÇ-TOSUN* **Serife YUCESOY-OZKAN**** **Ozlem DALGIN*****

Received: 27 April 2022 Research Article Accepted: 05 August 2022

ABSTRACT: The main purpose of this study was to systematically review and meta-analyse the single-case studies on the use of activity schedules with individuals with autism spectrum disorders. The other purposes were to describe the characteristics of activity schedule studies, assess the design standards of activity schedule studies, estimate the treatment effect of activity schedules, and determine whether activity schedule is an evidence-based practice for children with autism spectrum disorders in improving appropriate behaviours. The non-overlap of all pairs was used to analyse the treatment effect measure. According to the results, seven of 32 activity schedule studies met the design standards with and without reservation. Twenty-four children with autism spectrum disorders whose ages ranged between 3 and 17 years participated in the studies. The target behaviours were on task, independent transition, appropriate peer-play, and following schedule. The photographs and texts were used in both traditional and innovative activity schedules. The overall non-overlap of all pairs score shows that the activity schedule strongly affects those participants with autism spectrum disorders. Finally, this study indicates that the activity schedules can be recommended as an evidence-based practice to improve the appropriate behaviours of children with autism spectrum disorders.

Keywords: Autism spectrum disorder, activity schedule, visual support, evidence-based practices, single-case studies.

Çalışmada ayrıca, etkinlik çizelgesi çalışmalarının özelliklerini tanımlamak, desen standartlarını değerlendirmek, etkinlik çizelgelerinin etki büyüklüğünü belirlemek ve etkinlik çizelgelerinin otizm spektrum bozukluğu olan bireyler için uygun davranışları geliştirmede kanıta-dayalı bir uygulama olup olmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Müdahalenin etki büyüklüğünü analiz etmek için tüm örtüşmeyen çiftler kullanılmıştır. Bulgular, 32 çalışmadan yedisinin desen standartlarını koşulsuz ve koşullu karşıladığını göstermektedir. Çalışmalara, yaşları 3 ile 17 arasında değişen, otizm spektrum bozukluğu tanısı almış 24 birey katılmıştır. Hedef davranışlar; etkinlikle ilgili olma, bağımsız geçiş akranıyla uygun oyun oynama ve çizelgeyi izlemedir. Hem geleneksel hem de yenilikçi etkinlik çizelgelerinde fotoğraflar ve metinler kullanılmıştır. Tüm örtüşmeyen çiftlere ilişkin genel puan, etkinlik çizelgelerinin otizm spektrum bozukluğu olan katılımcılar için güçlü bir etkisi olduğunu göstermiştir. Bu çalışma, otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin uygun davranışlarını geliştirmek için kanıta-dayalı bir uygulama olarak etkinlik çizelgelerinin önerilebileceğini göstermektedir.

Original Article

Supporting peer engagement for low-income preschool students with autism spectrum disorder during academic instruction: A pilot randomized trial

Jonathan L Panganiban¹, Stephanie Y Shire², Justin Williams¹ and Connie Kasari¹

Abstract
Schools are the portal through which many children with autism spectrum disorder access early intervention. Collaborating with teachers can be an effective way to implement evidence-based practices. In this study, teachers learned to embed strategies from the Joint Attention, Symbolic Play, Engagement, and Regulation intervention into the standard preschool curriculum. Twelve schools with special education preschool classrooms for students with moderate to severe disabilities from under-resourced neighborhoods were randomized to augment their curriculum with Joint Attention, Symbolic Play, Engagement, and Regulation strategies or continue the standard curriculum. Teachers' strategy implementation, children's time on task, and social communication were examined before and after completing the intervention phase. Teachers in the Joint Attention, Symbolic Play, Engagement, and Regulation group implemented more Joint Attention, Symbolic Play, Engagement, and Regulation strategies than the control group after the intervention phase. Children in both groups increased time on task during teacher-led small group instruction. Children in the Joint Attention, Symbolic Play, Engagement, and Regulation group were more likely to be engaged with peers during small group instruction at the end of the intervention phase. Children from both groups improved in standardized measures of joint attention, requesting, expressive language, and receptive language. Training teachers to embed Joint Attention, Symbolic Play, Engagement, and Regulation strategies into small group instruction can help facilitate peer engagement, providing children more opportunities for peer socialization.

Autism
2022, Vol. 24(8) 2175–2187
© The Author(s) 2022
Article reuse guidelines:
sagepub.com/journals-permissions
DOI: 10.1177/13623432221085339
journals.sagepub.com/home/aut
SAGE

University of California ile University of Oregon'dan bir grup araştırmacı tarafından yürütülen bu çalışmada öğretmenlere, Ortak Dikkat, Sembolik Oyun, Meşguliyet ve Düzenleme stratejilerini standart okul öncesi müfredatına yerleştirme öğretimi verilmiştir.

Yetersiz kaynaklara sahip mahallelerden orta ve ileri düzeyde yetersizliği olan öğrencilerin devam ettiği ve özel eğitim anaokulu sınıfları olan 12 okul, Ortak Dikkat, Sembolik Oyun, Meşguliyet ve Düzenleme stratejileriyle genişletilmiş müfredatın uygulandığı deney ve standart müfredatın uygulandığı kontrol grubuna seçkisiz atama yoluyla atanmıştır.

Ön-test ve son-test ölçümlerinde öğretmenlerin stratejileri uygulamalarına, çocukların meşguliyet sürelerine ve çocukların sosyal iletişimlerine ilişkin veri toplanmıştır. Bulgular, müdahale aşamasından sonra deney grubundaki öğretmenlerin kontrol grubundaki öğretmenlere kıyasla stratejileri daha fazla uyguladıklarını, deney grubundaki çocukların ise sosyal iletişim becerilerinde kontrol grubuna kıyasla daha fazla artış görüldüğünü ortaya koymuştur. Müdahale sonrasında, her iki gruptaki çocukların da öğretmen liderliğinde gerçekleştirilen küçük grup eğitimi sırasındaki meşguliyet süreleri ile ortak dikkat, talep etme, ifade edici dil ve alıcı dil ölçümlerinde gelişme kaydedilmiştir.



Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Fakültesi Özel Eğitim Dergisi

2022, 23(3), 537-563

ARAŞTIRMA

Gönderim Tarihi: 21.08.20
Kabul Tarihi: 21.09.21
Erken Görünüm: 03.11.21

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sembolik Oyunların Öğretiminde Canlı ve Video Modelle Öğretimin Karşılaştırılması*

Nuray Öncül¹

İlknur Çifçi-Tekinarslan²

Öz

Giriş: Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların sembolik oyun davranışlarının geliştirilmesinde müdahalelere ihtiyaç olduğu alanyazında belirtilmekle birlikte, çeşitli yöntemlerin etkililiği incelenmektedir. Bu araştırmanın amacı ise OSB olan çocuklara sembolik oyunların öğretiminde küçük grup öğretimi biçiminde sunulan canlı modelle öğretim ve video modelle öğretimin etkililiklerinin ve verimliliklerinin karşılaştırılmasıdır.

Yöntem: Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar modeli kullanılmıştır. Araştırmanın canlı modelle öğretim ve video modelle öğretim olmak üzere iki bağımsız değişkeni vardır. Araştırmanın bağımlı değişkenleri ise, garsonluk ile berberlik oyunlarından oluşan sembolik oyunlardır.

Bulgular: Araştırma bulguları, küçük grup öğretimi biçiminde sunulan canlı modelle öğretim ve video modelle öğretimin OSB olan çocuklara sembolik oyunların kazandırılmasında, kazanılan sembolik oyunların öğretim sona erdikten sonra da korunmasında, farklı araç gereçlere ve kişilere genellenmesinde etkili olduğunu; edinim aşamasında video modelle öğretimin canlı modelle öğretime kıyasla, kalıcılık aşamasında ise canlı modelle öğretimin video modelle öğretime kıyasla daha etkili olduğunu; genelleme aşamasında ise canlı modelle öğretim ve video modelle öğretim arasında fark olmadığını göstermektedir.

Tartışma: OSB olan çocukların oyun özelliklerine ilişkin özellikle sembolik oyun oynamada sınırlılıkları olduğu bilinmesine rağmen, araştırmada deneklere davranış ve replik sayıları birbirine yakın senaryoya dayalı iki oyun öğretimi planlanmış, oyunların öğretimi küçük grup öğretimi düzenlemesi biçiminde yapılmış ve öğretim sürecinde video modelle ve canlı modelle öğretim sunularak oyunlar öğretilmiştir. Söz konusu süreçte yer alan her bir düzenleme aracılığı ile OSB olan çocukların sembolik oyunu oynamayı öğrenebilmeleri araştırmanın amacına hizmet etmektedir. Bu amaç doğrultusunda elde edilen sonuçlar ilgili alan yazın çerçevesinde tartışılmış, ileride yapılacak uygulama ve araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Canlı modelle öğretim, video modelle öğretim, sembolik oyun, küçük grupla öğretim, otizm spektrum bozukluğu.

Anadolu Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Nuray Öncül ile Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nden Prof. Dr. İlknur Çifçi-Tekinarslan'ın yazarlık yaptığı bu araştırmanın amacı, otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara sembolik oyunların öğretiminde küçük grup öğretimi biçiminde sunulan canlı modelle öğretim ve video modelle öğretimin etkililiklerinin ve verimliliklerini karşılaştırmaktır.

Tek-denekli araştırma yöntemlerinden uyarlamalı dönüşümlü uygulamalar deseninin kullanıldığı bu çalışmanın bulguları, küçük grup öğretimi biçiminde sunulan canlı modelle öğretim ve video modelle öğretimin OSB olan çocuklara sembolik oyunların kazandırılmasında, kazanılan sembolik oyunların öğretim sona erdikten sonra korunmasında ve farklı koşullara genellenmesinde etkili olduğunu; edinim aşamasında video modelle öğretimin canlı modelle öğretime kıyasla, kalıcılık aşamasında ise canlı modelle öğretimin video modelle öğretime kıyasla daha etkili olduğunu; genelleme aşamasında ise canlı modelle öğretim ve video modelle öğretim arasında fark olmadığını göstermektedir.

Konya Rehberlik Araştırma Merkezi'nde rehber öğretmen olarak görev yapan Uzm. Aslıhan Yıldız ile danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Özlem Gümüşkaya tarafından yürütülen ve birinci yazarın yüksek lisans tez çalışmasından üretilen bu araştırmada, otizm spektrum bozukluğu olan toruna sahip büyükanne ve büyükbabaların bu bozukluğa ve torunlarıyla ilişkilerine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi 2023, 13(2), 299-329, doi: 10.23863/kalem.2022.242

Aile Büyüklerinin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Torunlarıyla Yaşantılarına İlişkin Görüşleri¹

Uzm. Aslıhan YILDIZ

Konya Ereğli Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Konya / Türkiye
pedir aslihan@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8077-664X

Dr. Öğr. Üyesi Özlem GÜMÜŞKAYA*

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Sakarya / Türkiye,
okaya@sakarya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1626-7637

Öz

Bu araştırmada, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan toruna sahip büyükanne ve büyükbabaların bu bozuklukla ilgili ve torunlarıyla ilişkilerine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma deseni kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu Konya ilinin bir ilçesinde bulunan, torununda OSB olan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 10 aile büyüğü oluşturmaktadır. Veriler araştırmacı tarafından oluşturulan Katılımcı Bilgi Formu ve yarı yapılandırılmış 14 görüşme sorusu kullanılarak toplanmıştır. Bulgular, büyükanne ve büyükbabaların OSB belirtilerini anne-babalardan daha önce fark ettiklerini, OSB olan çocuğun anne-babalarının hissettiklerine benzer duygular yaşadıklarını, kendi çocuklarına maddi ve manevi destek sağladıklarını ve torunlarının iyileşeceğini ümit ettiklerini göstermektedir. Ayrıca, aile büyükleri torunlarının eğitimiyle ilgili olumlu ifadeler kullanmışlar ve torunlarının bağımsız bir birey olacağıyla ilgili beklentileri olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırma verilerine dayanarak,

Nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik araştırma deseninin kullanıldığı bu araştırmada, yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla Konya'da yaşayan 10 aile büyüğünden veri toplanmıştır. Bulgular büyükanne ve büyükbabaların; otizm spektrum bozukluğu belirtilerini anne-babalardan daha önce fark ettiklerini, anne-babaların hissettiklerine benzer duygular yaşadıklarını, kendi çocuklarına maddi ve manevi destek sağladıklarını ve torunlarının iyileşeceğini ümit ettiklerini göstermektedir. Aile büyükleri ayrıca torunlarının eğitimiyle ilgili olumlu görüşlere sahip olduklarını ve torunlarının bağımsız birer birey olacağıyla ilgili beklentileri olduğunu ifade etmişlerdir.

Hazırlayanlar

Sınıfların Yeni Üyeleri: Gölge Öğretmenler

Prof. Dr. Şerife Yücesoy-Özkan, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Otizm Spektrum Bozukluğu Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Otizm Spektrum Bozukluğunda İnsan-Robot Etkileşimi: Bir Bilimsel Araştırma Proje Örneği

Konuk Yazar

Doç. Dr. Gökhan Töret, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

Düzenlenen Etkinlikler

Prof. Dr. Şerife Yücesoy-Özkan, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Otizm Spektrum Bozukluğu Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Mezunlarımız

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Tunç-Paftalı, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Otizm Spektrum Bozukluğu Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Materyal Önerisi

Prof. Dr. Şerife Yücesoy-Özkan, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Otizm Spektrum Bozukluğu Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Araştırma Köşesi

Prof. Dr. Şerife Yücesoy-Özkan, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Otizm Spektrum Bozukluğu Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Sayı Editörü

Prof. Dr. Şerife Yücesoy-Özkan, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Otizm Spektrum Bozukluğu Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Tasarım ve Dizgi

Dr. Öğr. Üyesi Derya Genç-Tosun, ESOGÜ Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü
Meşelik Kampüsü
Büyükdere Mah. 26040
Odunpazarı-Eskişehir/TÜRKİYE

Telefon: +90 222 239 37 50
Bölüm Başkanlığı: 6820
Bölüm Sekreterliği: 6821
E-mail : ozelegitim@ogu.edu.tr